

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA W KONINIE
ДЕРЖАВНА ВИЩА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА В КОНІНІ
UNIwersytet Narodowy w Użhorodzie
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
AKADEMIA KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO W CHERSONIU
ХЕРСОНСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
PAŃSTWOWY UNIwersytet Pedagogiczny w Krzywym Rogu
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ROZWÓJ NOWOCZESNEJ EDUKACJI I NAUKI – STAN, PROBLEMY, PERSPEKTYWY.

WYMIARY INSTERDYSCYPLINARNE

**Pod redakcją:
Jan Grzesiak, Ivan Zymomrya, Vasyl Ilnytskyj**

**РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ:
РЕЗУЛЬТАТИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ.**

ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНІ ВИМІРИ

**За редакцією:
Ян Гжесяк, Іван Зимомря, Василь Ільницький**

Konin – Użhorod – Chersoń – Krzywy Róg
2019

Конін – Ужгород – Херсон – Кривий Ріг
2019

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43
Р 64

Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Інтердисциплінарні виміри / [редактори-упорядники: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. – Конін – Ужгород – Херсон – Кривий Ріг: Посвіт, 2019. – 268 с.

Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Wymiały interdyscyplinarne / [red.: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnytskyj]. – Konin – Użhorod – Chersoń – Krzywý Róg: Posvit, 2019. – 268 s.

ISBN 978-617-7235-50-6

Видання містить матеріали, що лягли в основу доповідей VI-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи». Молоді та досвідчені науковці висвітлюють актуальні питання в галузях педагогіки, психології, мовознавства та літературознавства, мистецтвознавства, історичних, суспільних та природничих наук, туризму, фізичного виховання та реабілітації. Матеріали стануть корисними для широкої наукової громадськості, викладачів, аспірантів, студентів.

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43

Kolegium redakcyjne:

dr hab., prof. **J.Grzesiak**; dr hab., prof. **P.Goldyn**; dr hab., prof. **I.Zymomrya**; dr hab., prof. **M.Zymomrya**; dr hab., prof. **W.Ilnytskyj**; **V.Boychuk**; dr **N.Hrybok**; dr **P.Davydov**; dr hab., prof. **J.Kuzmenko**; dr hab., prof. **O.Newmerżycka**; **O.Nepsha**; dr **Ewa Czaja**; dr **Maria Sobieszczyk**; dr **Katarzyna Wojciechowska**; dr **O.Zymomrya**;

Редакційна колегія:

д-р габ, проф. **Я.Гжесяк**; доктор філологічних наук, проф. **І.Зимомря**; доктор філологічних наук, проф. **М.Зимомря**; доктор історичних наук, проф. **В.Ільницький**; **В.Бойчук**; кандидат педагогічних наук, доц. **Н.Грибок**; кандидат філософських наук, доцент **П.Давидов**; доктор педагогічних наук, проф. **Ю.Кузьменко**; доктор педагогічних наук, проф. **О.Невмержицька**; **О. Непша**; д-р **Ева Чая**; д-р **Марія Собещик**; д-р **Катажина Войтєховська**; кандидат філологічних наук, доц. **О.Зимомря**.

Recenzenci:

dr hab., prof. Zenon Jasiński

dr hab., prof. Ihor Dobriański

Рецензенти:

д-р габ., проф. Зенон Ясінський

д-р педагогічних наук, проф. Ігор Добрянський

ISBN 978-617-7235-50-6

© Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький, 2019
© Посвіт, 2019

СУСПІЛЬНІ НАУКИ

Бездітко Ю., Іщенко М. Фактори впливу на розвиток мережі відокремлених структурних підрозділів банків в Україні.....	215
Бездітко Ю., Преображенський Д. Оцінка фінансової стійкості банків з іноземним капіталом у банківській системі України.....	217
Зимомря О. Засоби масової інформації в політичній системі.....	219
Іваненко В., Купрєєнко М. Основні професійні та особисті якості майбутнього вчителя фізичної культури.....	221
Іванова В., Сугоняк Я. Шляхи формування екологічного світогляду та екологічної культури майбутніх вчителів географії.....	223
Круглій Б. Іван Франко про основні принципи виховання свідомих та свободних громадян суспільства.....	225
Кухарська Н. До питання про трансформацію економіки України в нових реаліях господарювання.....	227
Мудрик О., Давидов П. Проблема якості надання медичної допомоги: аналіз основних видів порушень.....	229
Петришин Г. Імітаційні практики в сучасній освіті України.....	231
Прохорова Л., Непша О., Зав'ялова Т. Проблеми формування геолого-геоморфологічних понять у шкільному курсі географії.....	234
Сідак С. Світовий досвід використання відновлювальних джерел енергії та перспективи їхнього застосування в Україні.....	236
Ткачишина О. Характеристика стереотипів сучасного інформаційного простору.....	237
Шаран Н. Психосоматичні аспекти формування дерматологічної патології.....	239

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ

Апанасенко Г. Як протидіяти вимиранню України.....	241
Гасинець Я., Куруц Н., Карбованець О., Демчинська М. Практики та їхнє значення в підготовці фахівців-біологів.....	242
Загайкан Ю., Спринь О. Дослідження працездатності головного мозку та функціональної рухливості у дітей із зоровою деривацією.....	243
Іванченко О., Іванчук К. Видове різноманіття деревних насаджень паркового комплексу Соборної площі м. Дніпро.....	244
Козицька О., Трохимчук І. Лісорозведення на радіаційно забруднених територіях (на прикладі Березнівського району Рівненської області).....	246
Мельник В., Денисюк Н. Вміст парникових газів в атмосферному повітрі м. Рівне.....	248
Мороз О., Трохимчук І. Малина як цінна продовольча і лікарська культура.....	250
Павлішен Д. Різноманітність ентомофауни лучних біоценозів.....	252
Шукрута Л., Воловик Г. Комахи-шкідники та шкодочинність верхівкового короїда (<i>Ips Acuminatus</i>) сосни звичайної (<i>Pinus Silvestris</i>) Острівського лісництва.....	254
Яворівський Р., Яблонська О. Видовий склад родини <i>Scrophulariaceae</i> R. Br. у флорі Зборівського району Тернопільської області.....	256
Відомості про авторів.....	259

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ

Географічна освіченість населення одна з основних задач шкільної освіти. При цьому ключовою проблемою в області навчання шкільної географії є проблема формування системи фізико-геоморфологічних знань, істотну роль в якій відіграють геолого-геоморфологічні поняття. Процес формування понять — одна з основних проблем навчання.

Геолого-геоморфологічні поняття в шкільному курсі географії спрощені, хоча відіграють найважливішу роль у всій шкільній географії. Життя кожної людини в тій чи іншій мірі пов'язане з рельєфом. Рельєф — це є перше, з чим стикається людина при знайомстві з навколишнім світом. Але зміст цієї системи знань має значні труднощі методичного характеру, складні для сприйняття учнями і для формування їх вчителем. Тому вчитель при формуванні геолого-геоморфологічних знань повинен вміти правильно вибрати засоби і методи [5, 30–32].

При вивченні рельєфу застосовуються загальногеографічні методи навчання, проте їх значення і питома вага в навчальному процесі, який визначається педагогічною ефективністю, не однакові. Наприклад, дуже велика роль пояснення, бесіди, роботи з різними видами обладнання, спостережень, практичних і самостійних робіт. Порівняно менше значення мають такі методи усного викладу, як розповідь і шкільна лекція, а також досліди, роботи з підручником і додатковою літературою. Виключно велика роль спостережень за процесами рельєфоутворення і джерелами їх діяльності, а також всебічний аналіз форм рельєфу для спостереження. Вибір методів навчання залежить також від віку, життєвого досвіду, рівня знань і розвитку мислення в учнів.

Відомо, що у формуванні географічної оболонки всі її компоненти відіграють далеко не рівнозначну роль. Географічна наука ділить їх на визначальні і ті що визначаються. Земна кора (рельєф як форма її поверхні) і атмосфера є провідними компонентами, так як мають свої джерела енергії і в зв'язку з цим формуються відносно самостійно. Вже згадана система знань відіграє, поряд з кліматологічними, найважливішу роль у всій шкільній географії. Пояснюється це тим, що предметом фізичної географії є географічна оболонка, її компоненти і природно-територіальні комплекси. Один з основних компонентів географічної оболонки — літосфера (її речовинний склад і рельєф). Це та основа, на якій починає формуватися будь-який природний комплекс. Геолого-геоморфологічні знання мають і прикладне значення. Для вирішення практичних завдань рельєф часто є тою провідною ланкою, на яку треба впливати в першу чергу, щоб викликати перебудову в усьому природному комплексі. Літосфера і її рельєф — це властивість, на якій розгортається господарська діяльність людини. Геолого-геоморфологічні знання широко використовуються при будівництві інженерних споруд, рельєф надає прямий і непрямий вплив на розселення людей, на сільськогосподарське виробництво. Опановуючи геолого-геоморфологічними знаннями, школярі усвідомлюють роль земної кори, яка дає людині метали, джерела енергії, будівельні матеріали, вона ж головний постачальник прісної води. Земні надра і в майбутньому будуть давати людині величезну кількість різноманітної сировини. Недарма перед науками про Землю поставлена задача розширення масштабів вивчення земної кори і верхньої мантії Землі з метою дослідження процесів формування і закономірностей розміщення родовища корисних копалин [6].

У змісті шкільної географії геолого-геоморфологічні поняття є ключовим питанням географії. Це можна пояснити тим, що курс шкільної географії фактично вміщує в себе найважливіші і необхідні для загальної освіти знання про Землю в цілому [5, 30].

Обмірковано (тобто з урахуванням предмету наук про Землю, їх методології, місця в них географії і завдань школи) відібрана система геолого-геоморфологічних знань слугує найважливішим засобом для [1, 110; 3, 298]:

1. Доказового пояснення причин нерозривного розвитку земної кори і її зовнішнього вигляду – рельєфу.

2. З'ясування відмінностей будови і властивостей земної кори як за складом гірських порід, що її складають, так і за характером їх залягання і встановлення з ними зв'язку рівних типів (рудних і не рудних) корисних копалин.

3. Пояснення значення рельєфу і гірських порід, що його складають, на формування і розвиток природного географічного комплексу (ландшафту) і його зовнішнього вигляду.

Встановлено, що в цілому геолого-геоморфологічні поняття в шкільному курсі географії розкриваються повно, але є й недоліки: Аналіз сучасних шкільних програм і підручників показав, що на частку геолого-геоморфологічного матеріалу доводиться всього близько 5 % навчального часу. Деякі поняття розкривається поверхнево, що заважає формуванню цілісності системи знань. Тому в систему формування геолого-геоморфологічних понять ми пропонуємо:

- розширити розділ про походження Землі, доповнити його найважливішими гіпотезами;
- ввести матеріал про походження корисних копалин, методів їх пошуків;
- розширити дані про внутрішню будову Землі, кори материків і океанів;
- посилити матеріал про геохронологію і методи визначення віку гірських порід, про заledenіння Землі;
- дати розділи про зміни природи Землі в геологічному минулому, виникнення життя на Землі [4, 179].

Підводячи підсумки дослідження можна запропонувати наступні способи більш глибокого оволодіння геолого-геоморфологічними знаннями:

- поглиблення і розширення через практичні роботи;
- широке впровадження геолого-геоморфологічних знань у позакласну роботу через різні форми: факультативні «Загальна геологія», «Історія розвитку Землі», «Мінералогія», «Корисні копалини», «Екологічна геологія»; геологічні гуртки «Юний геолог», «Цікава геологія»; наукові об'єднання, олімпіади, геологічні походи та експедиції;
- глибоко вивчати і досліджувати геолого-геоморфологічні поняття, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між формами рельєфу, геологічної історією і корисними копалинами [2, 401].

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванова В.М., Непша О.В., Сапун Т.О. Елементи геології в шкільних курсах природознавства і географії. *Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. С. 110–113.
2. Зав'ялова Т.В., Непша О.В., Прохорова Л.А. Туристський похід з учнями по вивченню геології рідного краю. *Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи: збірник матеріалів II-ої Міжнародної науково-практичної конференції*. Баку–Ужгород–Дрогобич: Посвіт, 2017. С. 401–403.
3. Прохорова Л.А., Зав'ялова Т.В., Непша О.В. Деякі прийоми та методи вивчення мінеральних ресурсів в школі. *Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В. 2018. С. 208–211.
4. Прохорова Л.А., Непша О.В., Зав'ялова Т.В. Роль і місце геологічних знань і умінь в шкільній географічній освіті. *Формування стратегії міжнародної комунікації особистості учня в онтогенезі: від методи до методології: тези міжнародної науково-практичної конференції*. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. С. 179–182.

5.Половка С.Г. Геологія в шкільному курсі фізичної географії. *Матер. Всеукр. Інтер-конф. «Інформаційний банк і бази даних у підготовці майбутнього вчителя географії»*, 5 квіт. 2013 р. Умань, УДПУ. С. 30–34.

6. Спеціальні карти геологічного змісту. Режим доступу: URL: <http://um.co.ua/5/5-3/5-33931.html> [04.03.2019]

Святослав СІДАК
(Ужгород, Україна)

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХНЬОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Альтернативні джерела енергії – відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів, та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів [1].

Серед країн Європи найвищою питомою вагою відновлюваних джерел енергії в паливно-енергетичних балансах характеризуються: Швеція, Австрія, Фінляндія, Португалія, Великобританія і Бельгія. За останнє десятиріччя Європа обігнала США за темпами використання ВДЕ, переважно за рахунок щорічного впровадження вітроустановок сумарною потужністю по 1000-2500 МВт. [4].

Згідно з перспективними планами розвитку ряду розвинених країн доля вітрової енергії в енергетиці ряду країн вже у 2020 році має скласти: у Данії – 50%, Німеччині – 30%, США – близько 25%, Китаю – 15% [5].

В основі енергетичної політики Європейського Союзу лежить суттєве розширення частки альтернативної енергії в структурі паливно-енергетичного комплексу країн-членів.

Досвід європейських держав показує: більше половини країни можна перевести на відновлювальні джерела енергії. Незважаючи на наявність «під боком» багатой газом Норвегії, Швеція вже перевела на «чисті» ресурси 51% економіки. Данія з одного тільки вітру виробляє 25% всього струму. Китай ставить завдання довести частку «альтернативних» енергоносіїв у загальному енергобалансі до 15% до 2020 року [3].

Геотермальна енергетика є досить перспективним джерелом енергії для України. Геотермальні ресурси України представляють собою перш за все термальні води і тепло нагрітих сухих гірських порід. Крім цього, до перспективних для використання в промислових масштабах можна віднести ресурси нагрітих підземних вод, які виводяться з нафтою та газом діючими свердловинами нафто-газових родовищ [2].

Використання альтернативних джерел енергії є важливим як в національному, так і міжнародному масштабі – з точки зору реакції на глобальні кліматичні зміни та покращення енергетичної безпеки в Європі.

Для вироблення і втілення в життя національної стратегії розвитку альтернативної енергетики в Україні є все: сировина, досвід, технічні і технологічні напрацювання, підготовка відповідних кваліфікованих кадрів у системі вищої освіти. Справа залишається за наданням галузі ефективної державної підтримки, що дозволить привернути так необхідні енергетиці інвестиції.

Ці та інші заходи, безумовно, будуть сприяти збереженню та розвитку відповідного вітчизняного академічного, університетського та галузевого науково-технологічного потенціалу, розширенню міжнародного співробітництва в галузі альтернативної енергетики, зміцненню